

Právnická fakulta Masarykovy univerzity
Právní specializace
Katedra mezinárodního a evropského práva

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Doložka nejvyšších výhod a doložka národního
zacházení v právu WTO

Hana Müllerová

2012/2013

Prohlášení

„Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma: Doložka nejvyšších výhod a doložka národního zacházení v právu WTO zpracovala sama. Veškeré prameny a zdroje informací, které jsem použila k sepsání této práce, byly citovány v poznámkách pod čarou a jsou uvedeny v seznamu použitých pramenů a literatury.“

.....

Podpis autora práce

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala JUDr. Jiřímu Valdhansovi, Ph.D. za ochotu, odborné rady a cenné připomínky, kterými přispěl k vypracování této bakalářské práce. Dále děkuji všem ostatním za podporu a další podnětné připomínky k mé práci.

Obsah

Úvod	5
1 Světová obchodní organizace	7
1.1 Vznik a vývoj	7
1.2 Základní principy, funkce a postavení WTO	8
1.3 Struktura dohod WTO	9
2 Doložka nejvyšších výhod	12
2.1 Vznik a vývoj	12
2.2 Výhody a nevýhody spojené s nepodmíněnou doložkou nejvyšších výhod .	14
2.3 GATT	16
2.4 GATS	18
2.5 TRIPS	20
3 Doložka národního zacházení	22
3.1 GATT	23
3.2 GATS	25
3.3 TRIPS	26
Závěr	27
Resumé	29
Literatura	30

Úvod

Bretton Woodská konference po druhé světové válce nastolila nový systém v regulaci mezinárodních ekonomických vztahů. Rozhodujícími organizacemi se staly tři následující: Mezinárodní měnový fond, Mezinárodní banka pro obnovu a rozvoj a plánovaná Mezinárodní obchodní organizace. Všechny tyto organizace měly sloužit k postupné liberalizaci mezinárodní obchodní spolupráce v oblasti zboží (později vyvstala nutnost liberalizace v oblasti služeb a duševního vlastnictví). Původním cílem Mezinárodního měnového fondu bylo řídit mezinárodní měnový systém založený na pevných směnných kurzech vázaných na americký dolar. Cílem Mezinárodní banky pro obnovu a rozvoj byla ekonomická pomoc na obnovu zemí poškozených druhou světovou válkou. Mezinárodní obchodní organizace měla stanovit pravidla pro odstranění překážek v mezinárodním obchodu mezi členskými státy. Ovšem Mezinárodní obchodní organizace nikdy nevznikla. Dočasným řešením se stalo uzavření Všeobecné dohody o clech a obchodu (GATT) v roce 1947. Tato dohoda zajišťovala na základě mnohostranných smluv liberalizaci obchodu mezi členskými státy až do doby vzniku Světové obchodní organizace, která institucionálně nahradila GATT. Od svého vzniku měl GATT za cíl nediskriminaci mezi jednotlivými členskými státy a ta spočívala především v poskytování nepodmíněné doložky nejvyššího zacházení a doložky národního zacházení. Vzhledem k faktu, že GATT liberalizuje mezinárodní obchod pouze se zbožím, vyvstala potřeba podobného zabezpečení i u služeb a práv k duševnímu vlastnictví. Proto při vzniku Mezinárodní světové organizace v roce 1995 se součástí staly i Dohoda o obchodu službami (GATS) a Dohoda o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví (TRIPS). Smyslem těchto dohod je taktéž odstraňování diskriminace mezi členskými státy a proto také obsahují doložku nejvyšších výhod a doložku národního zacházení.

Cílem práce je tedy analýza doložky nejvyšších výhod a doložky národního zacházení a jejich způsob použití u tří základních dohod, a to GATT, GATS a TRIPS. Základním postupem pro zpracování této práce tedy bylo nastudování dostupných odborných informací týkajících se Světové obchodní organizace, doložky nejvyšších výhod a doložky

národní zacházení. Stěžejním zdrojem pro vypracování této práce jsou jednotlivé dohody GATT, GATS a TRIPS.

Na základě těchto cílů je stanovena následující pracovní hypotéza: *Doložka nejvyšších výhod a doložka národního zacházení napomáhá k odstraňování diskriminačních omezení v mezinárodním obchodě.* Ve většině materiálů jsou tyto doložky uváděny jako prostředek zajišťující nediskriminaci mezi členskými státy, proto tato hypotéza má ověřit zda tomu tak je bezpodmínečně vždy, případně zda existují nějaké výjimky.

Práce je členěna do tří kapitol. První kapitola se zabývá Světovou obchodní organizací, která zastřešuje všechny níže popsané dohody. Je zde stručně popsán historický vývoj Světové obchodní organizace a cíle, které se snaží naplňovat. Jedním z cílů je právě nediskriminace mezi členskými státy Světové obchodní organizace a ta je zajištěna použitím doložky nejvyšších výhod a doložky národního zacházení. Těmto dvěma výše uvedeným doložkám jsou věnovány zbylé dvě kapitoly. Je zde i v menší míře nastíněn vývoj těchto režimů, jejich přínos pro mezinárodní obchod, ale také i možné nevýhody spojené s jejich aplikací. Druhá i třetí kapitola obsahuje použití jednotlivých doložek v GATT, GATS a TRIPS. Nechybí ani vymezení výjimek z těchto režimů v jednotlivých dohodách.

1 Světová obchodní organizace

Tato část práce se zabývá stručným vymezením a nastíněním funkce Světové obchodní organizace (WTO - World Trade Organisation). Cílem této kapitoly není podat vyčerpávající informace o WTO, ale jen stručně nastínit základní rysy WTO, které dále poslouží jako základ pro další kapitoly.

1.1 Vznik a vývoj

Úprava mezinárodních vztahů v novodobých dějinách probíhala na úrovni bilaterálních smluv, což se ukázalo jako komplikované, proto od 40. let 20. století dochází k odlišnému vývoji. A to obchodní spolupráci na úrovni multilaterálních smluv. Cílem mnohostranných smluv, které byly v tuto dobu uzavřeny, bylo především liberalizace mezinárodního obchodu. A zde, kromě jiných, vzniká dohoda GATT (General Agreement on Tariffs and Trade), podepsána v roce 1947. Tato se později na konferenci v Marrakeši stala základem pro GATT 1994.

Jednání v rámci GATT probíhala na konferencích zvaných „kola“ („rounds“). První kola měla za cíl snižování celních tarifů. Následně, kdy se začaly projevovat problémy spojené s dohodou GATT (například fakt, že se jednalo jen o provizorní dohodu, nikoliv o mezinárodní organizaci, dále problémovost řešení sporů v rámci GATT) vyvstala nutnost tyto problémy řešit. Výsledkem Uruguayského kola (1986 až 1994) byl vznik nové mezinárodní organizace, WTO. Tato se stala následníkem GATT, pokud jde o organizační složku.

Dohoda o založení WTO byla podepsána 15. 4. 1994 na konferenci v Marrakeši a samotná mezinárodní organizace vznikla 1. 1. 1995. Organizace sídlí v Ženevě. Smluvní strany GATT 1947 se stanou smluvními stranami tehdy, když přistoupí k Dohodě o založení WTO. Pokud se stát uchází o členství ve WTO, musí se nejprve stát členem GATT 1947.¹

¹ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Právo mezinárodního obchodu*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer, ČR, a.s., 2010, s. 67.

1.2 Základní principy, funkce a postavení WTO

WTO pokrývá spoustu otázek týkajících se mezinárodního obchodu, ale určitá základní pravidla jsou všem oblastem společná. Mezi 5 základních deklarovaných principů řadíme:²

- nediskriminace
- liberalizace
- předvídatelnost
- vyšší konkurenceschopnost
- výhodnější zacházení pro méně rozvinuté země

Prostředkem pro zajištění principu nediskriminace je existence doložky nejvyšších výhod a národního zacházení. Tyto doložky jsou obsaženy jak v GATT, GATS, tak i TRIPS. Více o těchto doložkách a jednotlivých dohodách bude pojednáno níže. Podstatou je zájem na tom, aby smluvní stát nediskriminoval svého obchodního partnera či zahraniční zboží či služby. Dalším důležitým principem, který ovlivňuje stabilitu systému, je předvídatelnost systému a existence možných bariér. To je zajišťováno pravidelným přezkumem obchodních praktik členů. Pomocí dalšího principu, prosazováním vyšší konkurenceschopnosti, se snaží WTO odstranit nekalé praktiky obchodu, jako jsou vývozní subvence či dumpingové ceny. Poslední princip zakládá delší časové lhůty pro implementaci dohodnutých závazků a speciální privilegia pro rozvojové země.

S pomocí výše uvedených základních principů, plní WTO své funkce, které jsou uvedeny v článku III. Dohody o zřízení WTO.³ Výstižně je lze charakterizovat následovně:

²Understanding the WTO: Basics. *Principles of the trading system*. [online]. [cit. 2013-02-07]. Dostupný na WWW: <http://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/tif_e/fact2_e.htm>

³ŠRONĚK, Ivan. *Světová obchodní organizace*. 2. vydání. Praha: Vysoká škola ekonomická, 1999, s. 49.

1. WTO zajišťuje provádění této Dohody, mnohostranných dohod a vícestranných dohod.
2. WTO poskytuje prostor pro jednání svých členů o otázkách obsažených v Dohodě, tak i obsažených v mnohostranných dohodách.
3. WTO spravuje ujednání o pravidlech a řízení při řešení sporů.
4. WTO spravuje mechanismus přezkoumávání obchodní politiky.
5. Tam, kde je to nutné pro rozvoj světové hospodářské politiky, WTO spolupracuje.

Jako každá mezinárodní organizace má i WTO určité postavení v mezinárodním právu. Status WTO je ustanoven v článku VIII Dohody o zřízení WTO.⁴ Podle něj je WTO právnickou osobou a každý člen ji poskytuje právní způsobilost nezbytnou pro výkon jejích funkcí. Stejně tak členové poskytují výsady a imunity WTO, které jsou nezbytné k výkonu jejích funkcí. Tyto výsady a imunity jsou poskytovány i úředníkům a zástupcům jejích členů. Výsady a imunity jsou obdobné těm, které jsou uvedeny v Úmluvě o výsadách a imunitách mezinárodních odborných organizací, schválené Valným shromážděním OSN v roce 1947.

1.3 Struktura dohod WTO

WTO spravuje obrovské množství dohod mezi členskými státy této organizace. Pro zjednodušení je použito rozdělení dle Rozehnalové a následně jsou zmíněny tři nejdůležitější dohody WTO, na kterých bude později v práci demonstrován princip nediskriminace. Rozehnalová⁵ dělí základní dokumenty podle závaznosti na:

„-tzv. (všeobecné) mnohostranné obchodní dohody tvořící neoddělitelný základ systému WTO. Zde platí zásada, že tyto smlouvy musí členové WTO přijmout. Jsou zahrnuty do Příloh č. 1, 2, 3.

⁴ŠRONĚK, Ivan. *Světová obchodní organizace*. 2. vydání. Praha: Vysoká škola ekonomická, 1999, s. 49.

⁵ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Právo mezinárodního obchodu*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer, ČR, a.s., 2010, s. 72.

-tzv. vícestranné obchodní dohody, které jsou sice spravovány WTO, ale jsou na ní jinak nezávislé. Tyto jsou dány na zvážení členům, zda je přijmou. Jsou závazné pro ty členy, kteří je přijali. Jsou zahrnuty do Přílohy č. 4.“⁶

Strukturu dohod WTO nalezneme jako přílohy Dohody o zřízení Světové organizace.⁷

- Příloha č. 1 A: Mnohostranné dohody o obchodu se zbožím (Z množství těchto dohod nás bude nejvíce zajímat Všeobecná dohoda o clech a obchodu 1994)
- Příloha č. 1 B: Všeobecná dohoda o obchodu službami
- Příloha č. 1 C: Dohoda o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví
- Příloha č. 2: Ujednání o pravidlech a řízení při řešení sporů
- Příloha č. 3 : Mechanismus přezkoumávání obchodní politiky
- Příloha č. 4: Vícestranné obchodní dohody

První všeobecně známou dohodou je Všeobecná dohoda o clech a obchodu 1994. GATT je mnohostranná dohoda sloužící k liberalizaci a odstraňování diskriminace v mezinárodním obchodě. Na tomto místě bych ráda odkázala na kapitolu 1.1, kde je podrobněji rozebrán vznik a vývoj GATT. Druhou stejně důležitou dohodou je Všeobecná dohoda o obchodu službami (GATS- General Agreement on Trade in Services). Jedná se o mnohostrannou dohodu upravující oblast služeb. Stejně jako předcházející dohoda je i tato dohoda postavena na principu nediskriminace. Dohoda GATS byla uzavřena spolu s Dohodou o založení WTO v Marrakeši 15. 4. 1994. V neposlední řadě je také nutné zmínit dohodu o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví (TRIPS- Agreement on Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights). Opět se jedná o mnohostrannou dohodu, v tomto případě s cílem ochrany práv k duševnímu vlastnictví. Dohoda zahrnuje 8 hlavních kategorií ochrany práv k duševnímu vlastnictví. A těmi jsou autorská práva a

⁶ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Právo mezinárodního obchodu*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer, ČR, a.s., 2010, s. 72.

⁷ŠRONĚK, Ivan. *Světová obchodní organizace*. 2. vydání. Praha: Vysoká škola ekonomická, 1999, s. 49.

příbuzná práva, ochranné známky, zeměpisná označení, průmyslové vzory, patenty, topografie integrovaných obvodů, ochrana nezveřejněných informací, kontrola protikonkurenčních praktik ve smluvních licencích.

2 Doložka nejvyšších výhod

Tato kapitola pojednává o jednom ze zásadních principů WTO. A tím je princip nediskriminace, který je naplňován použitím doložky nejvyšších výhod a doložky národního zacházení. Prosazováním tohoto principu ve WTO dochází k naplňování cílů WTO a tím je především odstranění překážek obchodu. V této kapitole je představen historický základ vzniku doložky nejvyšších výhod, význam doložky nejvyšších výhod a v neposlední řadě je zde rozebrána v rámci jednotlivých nejdůležitějších dohod WTO. Těmi nejdůležitějšími dohodami jsou myšleny Všeobecná dohoda o clech a obchodu (GATT), Všeobecná dohoda o obchodu se službami (GATS) a Dohoda o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví (TRIPS).

Obecně lze o doložce nejvyšších výhod (Most Favoured Nation treatment - MFN) napsat, že pokud smluvní stát poskytne druhému státu doložku nejvyšších výhod, znamená to, že v případě, že poskytne lepší výhody třetí straně (např. nižší celní sazby pro jeden z jejich výrobků), tak automaticky tyto výhody budou připsány i druhé straně. Tím je zabráněno členským státům diskriminace mezi jednotlivými obchodními partnery a zrovnoprávňuje tak cizozemce mezi sebou navzájem.⁸

2.1 Vznik a vývoj

I přesto, že o doložce nejvyšších výhod (MFN) mluvíme především ve spojení s GATT, GATS a TRIPS, zmínky o této doložce se v historii objevují mnohem dříve.

Počátky MFN můžeme najít už ve feudálních dobách, v období 11. – 13. století, kdy jednotliví feudální páni udělovali obchodníkům z různých měst podobné jednostranné výsady. V 15. století dochází ke změně doložky MFN, zapříčiněno především rozvojem suverénních států a ideálů rovnosti. V této době byly uzavírány bilaterální obchodní smlouvy mezi státy poskytujícími si doložku nejvyšších výhod, to znamená, že zavazovaly smluvní státy, aby veškeré poskytnuté výhody třetím stranám se automaticky aplikovaly

⁸Understanding the WTO: Basics. *Principles of the trading systém*. [online]. [cit. 2013-02-07]. Dostupný na WWW: <http://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/tif_e/fact2_e.htm>

i na druhý smluvní stát. Rozdílnost mezi doložkou nejvyšších výhod používanou v 15. století a ve feudálních dobách lze spatřovat v několika aspektech. Prvním z nich je rozdíl v tom, jakým způsobem byla doložka poskytována. Ve feudálních dobách se jednalo o jednostranně udělenou doložku MFN, zatímco v 15. století je doložka MFN udělena na základě dohody dvou stran. Za další od 15. století bylo pojetí doložky MFN rozšířeno o označení třetí strany, které přechází od specificky označených národů k neomezenému počtu národů. Modernější pojetí doložky se vztahuje i na budoucí přiznaná práva.

Doložka MFN se do Evropy začíná šířit na přelomu 17. a 18. století částečně díky rozšiřujícímu se vlivu merkantilismu a převážně díky vzniku celních systémů. „Základní tezí merkantilismu bylo co nejvíce zvyšovat vývoz a zároveň minimalizovat dovoz.“⁹ To nutně znamená rozvoj mezinárodního obchodu. Za této situace chtěl každý stát získat přístup na cizí trh za co nejlepších podmínek, proto se různé preferenční doložky staly naprosto běžnou součástí uzavírání obchodních smluv. Mnohem důležitější okolností pro rozvoj doložky MFN byl vznik celních systémů. Existence svrchovaných států zakládala možnost, že každý stát si mohl stanovit svůj vlastní celní systém a měnit si jej dle potřeby. Tím vznikl prostor pro celní války. K odstranění a předcházení celních válek byla cla regulována v bilaterálních dohodách. V těchto dohodách bylo použito i MFN doložek.

Do poloviny 18. století se používala tzv. nepodmíněná doložka nejvyšších výhod. To znamená, že pokud smluvní stát poskytl třetímu státu určitou výhodu, tak tato výhoda se automaticky vztahovala i na druhý smluvní stát. Od poloviny 18. století se ve větší míře začíná používat tzv. podmíněná doložka nejvyšších výhod. Podmíněný režim doložky MFN znamená, že pokud smluvní stát poskytl třetímu státu určitou výhodu, tak automaticky ji nabídl i druhému smluvnímu státu a ten pokud ji chtěl získat, musel poskytnout odpovídající protiplnění. Důvodem pro zavedení podmíněného režimu bylo pro většinu evropských zemí zamezení neomezené liberalizace zahraničního zboží na domácím trhu a ochrana národních zájmů.

Nepodmíněný režim doložky nejvyšších výhod je znovuobnoven v 19. století, kdy státy světa opouští politiku protekcionismu a začíná se rozmáhat liberalismus. V tomto období

⁹KALÍNSKÁ, Emilie a kol. *Mezinárodní obchod v 21. století*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing, a.s., 2010. 228 s. ISBN 978-80-247-3396-8. s. 54

nejvýznamnější dohodou s nepodmíněnou doložkou nejvyšších výhod, která ovlivnila následující dění, byla dohoda uzavřená mezi Velkou Británií a Francií v roce 1860. Následně se i další evropské státy inspirovaly výše uzavřenou dohodou a začaly budovat systém bilaterálních smluv s nepodmíněnou doložkou MFN. Díky tomu dochází k rozmachu mezinárodního obchodu.

Dalším historickým milníkem, který ovlivnil vývoj doložky MFN, byl počátek první světové války (1914 – 1917) a následně Velká hospodářská krize (1929). V souvislosti s těmito událostmi dochází k opětovnému rozmachu protekcionismu, světové velmoci, jako Velká Británie a Francie, tvoří tzv. ekonomické bloky tvořeny autonomními oblastmi a koloniemi daných velmocí. Mezi bloky jsou uzavírány preferenční dohody, zatímco země stojící mimo blok jsou diskriminovány. Tento vývoj vyústil v stagnaci mezinárodního obchodu a prodloužení krize.

Vývoj po druhé světové válce je dán především aktivitou USA, které tehdy prosazovaly nepodmíněnou doložku nejvyšších výhod. Tato zásada se stala základem pro vznik GATT a společně s tím vzniká nový systém mezinárodního obchodu. V rámci GATT se poprvé v historii setkáváme s nepodmíněnou doložkou nejvyššího zacházení obsaženou v multilaterální dohodě.¹⁰

2.2 Výhody a nevýhody spojené s nepodmíněnou doložkou nejvyšších výhod

Z výše uvedeného historického vývoje nepodmíněné doložky nejvyšších výhod lze usoudit, že tato doložka skýtá spoustu výhod pro mezinárodní obchod. Nejčastěji uváděné výhody uvádí Jackson¹¹ a rozděluje je do dvou kategorií, na ekonomické a politické důvody. Mezi nejvýznamnější ekonomické důvody patří efektivní alokace, minimalizace vládních intervencí a v neposlední řadě i minimalizace transakčních nákladů. Díky zavedení principu

¹⁰Yanai, Akiko. *The functioning of the MFN clause in the Global Trading System*. IDE APEC Study Center, Working Paper No. 3, 2002. [online]. [cit. 2013-02-07]. Dostupné na WWW: <http://www.ide.go.jp/English/Publish/Download/Apec/pdf/2001_15.pdf>

¹¹JACKSON, John H. *The Jurisprudence of GATT and the WTO: Insights on Treaty Law and Economic Relations*. New York: Cambridge University Press, 2000. 512 s. ISBN 0-521-62056-2. s. 60-61.

nediskriminace původu zboží, trh je schopen mnohem efektivnější alokace zdrojů. To znamená, že výrobky nemusí být posílány z druhého konce světa, pokud se dají za přibližně stejnou cenu a ve stejné kvalitě pořídit u sousedního státu. Dále princip doložky nejvyšších výhod omezuje intervenci vlád do mezinárodního obchodu z důvodu liberalizace obchodu. V případě, že je doložka nejvyšších výhod uplatněna v plném rozsahu, dochází k odstraňování celních bariér a zatížení úředníků o původu zboží a tím se celý proces zjednodušuje a dochází tak k minimalizaci transakčních nákladů.

Druhou skupinou pro zavedení doložky nejvyšších výhod jsou tedy politické důvody. Podstatou politických důvodů je, že kdyby neexistovala doložka nejvyšších výhod, státy by mohly jednodušeji tvořit seskupení. V rámci tohoto seskupení by si poskytovaly výhody, což by mohlo vést k napětí a rozporům mezi uskupením a státy stojícím mimo uskupení, vedoucí až k válečnému konfliktu. Díky zavedení doložky nejvyšších výhod dochází k čím dál větší ekonomické závislosti mezi státy a případný konflikt by se stal velmi nákladnou záležitostí.

K výše zmíněným výhodám, které se pojí se zavedením doložky nejvyšších výhod, je nutno uvést i nevýhody, které vznikají společně se zavedením této doložky. Mezi nejvýznamnější problém, který vytvořila nepodmíněná doložka nejvyšších výhod, patří problém tzv. černého pasažéra. Problém černého pasažéra vzniká z konfliktu dvou základních principů GATT – nediskriminace a reciprocita. To znamená, že nepodmíněná doložka nejvyšších výhod zakládá povinnost, když jakýkoli členský stát uzavře bilaterální dohodu s jiným státem, tak je povinen veškeré výhody uvedené ve smlouvě poskytnout i ostatním členským státům, na které se vztahuje nepodmíněná doložka nejvyšších výhod. Což znamená, že by některé členské státy mohly těžit z ostatních uzavřených dohod, aniž by se k čemukoliv sami zavázaly.

Zpočátku byli černí pasažéři tolerováni, jelikož náklady spojené s politikou přísnějšího vynucování proti černým pasažérům převyšovali přínos, který by to přineslo. V souvislosti s tím, jak narůstal počet členů, kteří obdrželi doložku nejvyššího zacházení, tak se vyjednávání stalo komplikovanějším a začaly narůstat stížnosti na černé pasažéry ze strany členských států, kteří byli nuceni ke snížení celních tarifů. V této situaci byly myslitelné

dvě možnosti, jak vyřešit problém černých pasažérů. První z nich bylo, zříct se nepodmíněnosti doložky. Bylo však zcela nemyslitelné, aby se GATT vzdal jednoho ze svých základních principů, na kterých stojí. Druhá možnost zahrnovala změnu procesů v rámci GATT, tak aby došlo k omezení reciprocity. Efektivní řešení bylo nalezeno v rámci Kennedyho kola (1964 - 1967). Díky kterému byl do rozhodovacího procesu implementován princip budování konsenzu všemi členskými státy a zároveň tak došlo k omezení problému černých pasažérů.¹²

2.3 GATT

Režim nejvyšších výhod je v GATT zakotven v prvním článku Všeobecné dohody o clech a obchodu. Ten zní následovně:

Článek 1 odstavec 1 GATT 1994

„Pokud jde o cla a jakékoliv dávky, ukládané při dovozu nebo vývozu nebo v souvislosti s dovozem nebo vývozem nebo ukládané při mezinárodních převodech platů za dovoz a vývoz, dále pokud jde o způsob vybírání takových cel a dávek, pokud jde o pravidla a formality souvisící s dovozem a vývozem a pokud jde o všechny věci, o kterých se zmiňují v odstavci 2 a 4 článku III, jakákoli výhoda, přednost, výsada či osvobození, poskytnuté kteroukoli smluvní stranou jakémukoli výrobku pocházejícímu z kterékoli země nebo tam určenému, budou ihned a bezpodmínečně poskytnuty stejnému výrobku pocházejícímu z území všech ostatních smluvních stran nebo tam určenému.“¹³

Z tohoto nejdůležitějšího ustanovení Všeobecné dohody o clech a obchodu vyplývají určité zásady. První z nich je, že se jedná o mnohostrannou doložku nejvyšších výhod vztahující se na všechny členské státy. Druhou, neméně důležitou zásadou je nepodmíněnost doložky, tzn. ať už je jakákoli výhoda poskytnuta některé zemi, nesmí být tato

¹²Yanai, Akiko. *The functioning of the MFN clause in the Global Trading System*. IDE APEC Study Center, Working Paper No. 3, 2002. [online]. [cit. 2013-02-07]. Dostupné na WWW: <http://www.ide.go.jp/English/Publish/Download/Apec/pdf/2001_15.pdf>

¹³Všeobecná dohoda o clech a obchodu 1994. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2013-03-18].

výhoda pro členské státy závislá na žádných podmínkách či ústupcích.

Co se týče rozsahu působnosti doložky nejvyšších výhod, tak ten je velmi široký. Na druhou stranu ve smlouvě jsou zakotveny přesně stanovené výjimky z GATT. Podle Beneše¹⁴ lze tyto výjimky rozdělit do dvou skupin.

První kategorii výjimek nazývá jako tzv. zásadní, protože „jsou za splnění podmínek přípustné kdykoli.“¹⁵ Zásadní výjimky z GATT jsou uvedeny v článku XXIV, který pojednává o výjimkách ve prospěch pohraničního styku – celní unie a oblasti volného obchodu. Pojem celní unie znamená, že země, které se dohodly na vytvoření celní unie, odstraní celní tarify mezi sebou a stanoví společné jednotné celní tarify vůči třetím zemím. Oproti tomu oblast volného obchodu je nižší formou mezinárodního integračního procesu spočívající v odstranění vnitřních celních tarifů, ale při této formě spolupráce se nevytváří společný celní tarif vůči třetím zemím.

Nejenže Všeobecná dohoda připouští výjimky z doložky nejvyšších výhod při založení výše zmíněných mezinárodních forem integrace, ale taktéž výjimky přiznává i pro přechodné období, tj. období, kdy celní hranice mezi jednotlivými územími ještě nejsou zrušeny.

S udělením této výjimky uvádí článek XXIV, odstavec 7 požadavek, aby každý smluvní stát, který se rozhodl vstoupit do celní unie nebo do oblasti volného obchodu anebo sjednal prozatímní dohodu, jež má za cíl vytvoření výše uvedených forem spolupráce, tento fakt oznámil ostatním členským státům a poskytl jim veškeré informace.

Druhá kategorie výjimek z doložky nejvyššího zacházení je nazvána jako výjimečné výjimky. Což na rozdíl od první kategorie znamená, že se jedná o výjimky „jednorázové, přesně omezené co do rozsahu, do budoucnosti nerozšiřitelné a určené k vymření.“¹⁶ Tyto jsou uvedeny v článku I a týkají se preferencí v oboru dovozních cel. Jedná se o preference, které byly dohodnuty v minulosti a poskytovaly si je tehdejší obchodní velmoci. „Jsou to zejména ottawské preference v rámci Britského společenství národů, preference v rámci

¹⁴BENEŠ, Otto. *Všeobecná dohoda o clech a obchodu (GATT)*. Praha: Československá obchodní komora, 197-?. 120 s. s.18-20

¹⁵BENEŠ, Otto. *Všeobecná dohoda o clech a obchodu (GATT)*. Praha: Československá obchodní komora, 197-?. 120 s. s.18

¹⁶BENEŠ, Otto. *Všeobecná dohoda o clech a obchodu (GATT)*. Praha: Československá obchodní komora, 197-?. 120 s. s.19

bývalé francouzské unie a některé další preferenční oblasti, opřené o bývalá koloniální nebo regionální spojení.“¹⁷

Kromě těchto dvou kategorií výjimek z doložky nejvyšších výhod je možné v dohodě nalézt i další ustanovení zakládající další výjimky. Za jednu z takových lze považovat i ustanovení článku XIV, který uvádí výjimky z nediskriminace. Podstatou tohoto článku je, že členské státy jsou oprávněny použít diskriminační dovozní omezení za účelem zachování rovnováhy platební bilance. Další výjimka je uvedena v článku XXI, který připouští nepoužití doložky nejvyššího zacházení v případě, že se jedná o opatření nutné v zájmu bezpečnosti. Zatímco článek XX uvádí všeobecné výjimky z doložky nejvyššího zacházení. Tento článek uvádí důvody pro využití diskriminačních opatření. Patří mezi ně např. ochrana veřejné mravnosti, ochrana života nebo zdraví lidí, zvířat nebo rostlin, ochrana národních památek umělecké, historické nebo archeologické ceny, zachování vyčerpatelných přírodních zdrojů.

2.4 GATS

Užití doložky nejvyšších výhod je zakotveno i v článku II Všeobecné dohody o obchodu službami. Stejně tak, jako v případě GATT se jedná o mnohostrannou úpravu mezinárodního obchodu, v tomto případě o mezinárodní obchod službami. Doložka nejvyšších výhod zní následovně:

Článek II odstavec 1 GATS

„Pokud jde o kterékoli opatření, na které se vztahuje tato Dohoda, poskytne každý Člen okamžitě a bezpodmínečně službám a dodavatelům služeb kteréhokoli jiného Člena zacházení ne méně příznivé, než které poskytuje obdobným službám a dodavatelům služeb kterékoli jiné země.“¹⁸

¹⁷BENEŠ, Otto. *Všeobecná dohoda o clech a obchodu (GATT)*. Praha: Československá obchodní komora, 197-?. 120 s. s.20

¹⁸Všeobecná dohoda o obchodu službami. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2013-03-18].

Z výše uvedeného odstavce vyplývá, že se opět jedná o doložku, která k aplikaci zavazuje všechny členské státy a to nepodmíněně.

V odstavci 2 článku II GATS jsou stanoveny možnosti výjimek z použití doložky nejvyšších výhod. Aby členskému státu byla přiznána výjimka z doložky nejvyšších výhod, musí zamýšlené opatření ze strany členského státu být zapsáno v Příloze o zproštění ze závazků podle článku II a zároveň splňovat podmínky uvedené v Příloze GATS.¹⁹

Členové GATS se mohli ke konci jednání v rámci Uruguayského kola (1986-1994) kromě jiného vyjádřit k tomu, ve kterých oblastech služeb nechtějí poskytovat doložku nejvyššího zacházení. Tyto dokumenty jsou součástí listiny specifických závazků, které jsou uvedeny jako článek XX GATS. Specifické závazky jsou členěny podle způsobu poskytnutí služeb následujícím způsobem:

1. přeshraniční poskytnutí (např. bankovní služby);
2. spotřeba v cizině (např. turistické služby);
3. obchodní přítomnost (např. založení pobočky banky);
4. přítomnost fyzických osob (např. pobyt manažera).²⁰

Nedílnou součástí GATS jsou přílohy, které uvádějí specifické požadavky při zacházení s jednotlivými sektory služeb. Nejdůležitější přílohou, která omezuje doložku nejvyššího zacházení, je Příloha o zproštění ze závazků podle článku II. V této příloze jsou uvedeny podmínky pro udělení výjimky a také postup přezkoumávání zproštění ze závazků. Specifické závazky se týkají pohybu fyzických osob, dodávajících služby podle dohody, služeb v letecké dopravě, finančních služeb, námořních dopravních služeb, telekomunikací.

¹⁹Všeobecná dohoda o obchodu službami. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2013-03-18].

²⁰BusinessInfo.cz: Oficiální portál pro podnikání a export. *Služby ve WTO*. [online]. [cit. 2013-03-19]. Dostupné na WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/vseobecna-dohoda-o-obchodu-a-sluzbach-7191.html>>

2.5 TRIPS

Použití doložky nejvyšších výhod je uvedeno článku IV Dohody o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví (TRIPS). Ve výše uvedených dohodách se jednalo o mnohostrannou nepodmíněnou doložku, není tomu jinak ani v tomto případě.

Článek IV TRIPS

„Pokud jde o ochranu duševního vlastnictví, bude jakákoli výhoda, přednost, výsada nebo osvobození přiznaná Členem občanům kterékoli jiné země, přiznána ihned a bezpodmínečně občanům všech ostatních Členů. Z této povinnosti jsou zproštěny jakékoli Členem přiznané výhody, přednosti, výsady nebo osvobození:

- a) vyplývající z mezinárodních dohod o právní pomoci nebo výkonu práva obecné povahy a neomezující se zvláště na ochranu duševního vlastnictví;
- b) poskytnuté v souladu s ustanoveními Bernské úmluvy (1971) nebo Římské úmluvy, které opravňují, aby poskytnuté zacházení bylo záležitostí nikoli národního zacházení, nýbrž zacházení poskytnutého v jiné zemi;
- c) týkající se práv výkonných umělců, výrobců zvukových záznamů a provozovaného rozhlasového a televizního vysílání, která nejsou poskytnuta touto Dohodou;
- d) vyplývající z mezinárodních dohod, vztahujících se k ochraně duševního vlastnictví, které vstoupily v platnost před vstupem v platnost Dohody o WTO za předpokladu, že takové dohody budou oznámeny Radě pro TRIPS a nepředstavují svévolnou nebo neoprávněnou diskriminaci vůči občanům ostatních Členů.“ ²¹

Článek IV TRIPS tedy uvádí nejen použití doložky nejvyšších výhod, ale také i výjimky z této doložky. Bernská úmluva o ochraně literárních a uměleckých děl²² je mezinárodní smlouva uzavřená v Bernu roku 1886, poté několikrát doplněna či upravena,

²¹Dohoda o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2013-03-18].

²²TELEC, Ivo; TŮMA, Pavel. *Autorský zákon: Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2007. 971 s. ISBN 978-80-7179-608-4.

naposledy v roce 1971. Tato úmluva zajišťuje mezinárodní ochranu autorských práv ve státech, kde byla úmluva přijata.

Kromě zásady nediskriminace má TRIPS další významnou zásadu a to je, že ochrana duševního vlastnictví by měla přispět k technickým inovacím a přenosu nových technologií.

3 Doložka národního zacházení

Princip nediskriminace v rámci WTO je uskutečňován nejen pomocí doložky nejvyšších výhod, ale taky pomocí doložky národního zacházení. Samozřejmě i tato doložka slouží k naplňování cílů stanovených WTO a napomáhá tak odstraňování bariér v mezinárodním obchodu. Podstatou doložky národního zacházení je poskytnout takové zacházení cizímu obchodnímu partnerovi jako je zaručeno domácímu obchodnímu partnerovi. Tento princip je zakotven v GATT, GATS i TRIPS, ačkoliv v každé dohodě je uveden v trochu jiné podobě. To tedy znamená, že doložka národního zacházení se vztahuje na zboží, služby i duševní vlastnictví. Doložka národního zacházení se použije tehdy, až zboží, služba či položka duševního vlastnictví vstoupí na daný trh. Proto uvalení cla na dovoz není porušením doložky národního zacházení.²³

Národní režim se řadí, stejně jako doložka nejvyšších výhod, mezi relativní režimy zacházení. A to proto, neboť výhody, které budou poskytnuty členským státům závisí na rozsahu poskytování výhod v domácím státu. V případě národního zacházení rozsah poskytnutých výhod pro vstupující stát závisí na úrovni zacházení v domácím státu.

Cílem doložky národního zacházení je zabránit, aby vnitřní daně nebo jiné předpisy byly použity jako náhrada za celní opatření. Problémem tohoto typu doložky, stejně tak jako doložky nejvyšších, je pojem obdobný výrobek. Doložky, které mají za cíl odstraňovat diskriminaci v mezinárodním obchodě, se použijí pouze v případě, že se jedná o stejné nebo obdobné výrobky. Tento pojem je velmi problematický a je předmětem několika sporů.

Při aplikaci národního zacházení je třeba identifikovat 3 základní kroky, které rozhodnou o použití doložky národního zacházení. Nejprve je teda nutné najít obdobný výrobek, službu či položku duševního vlastnictví, se kterým bude srovnáváno přiznané zacházení. Dalším krokem je identifikace méně výhodného zacházení uděleného zahraničnímu státu, které bude srovnáno se zacházením v hostitelském státu u obdobného výrobku, služby či položky duševního vlastnictví. Posledním krokem je zvážení výjimek z národního zachá-

²³Understanding the WTO: Basics. *Principles of the trading system*. [online]. [cit. 2013-02-07]. Dostupné na WWW: <http://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/tif_e/fact2_e.htm>

zení v rámci GATT, GATS a TRIPS a uznání, zda měl či neměl hostitelský stát oprávněné důvody k přiznání rozdílného zacházení.²⁴

3.1 GATT

Princip národního zacházení je v GATT uveden v článku III, který zrovnoprávňuje zboží pocházející z členského státu se zbožím vyrobeným na domácím území a zajišťuje mu tak stejné zacházení.

Článek III odst. 1 GATT 1994

„Smluvní strany uznávají, že vnitřní daně a ostatní vnitřní dávky, jakož i zákony a jiné předpisy, ovlivňující prodej, nabízení na prodej, nákup, dopravu, distribuci nebo používání výrobků a vnitřní množstevní úpravy, předpisující míchání, zpracování nebo používání výrobků v určitých množstvích nebo v určitých poměrech, nemají být uplatňovány na dovážené či domácí výrobky způsobem, jímž by se poskytovala ochrana domácí výrobě.“²⁵

V odstavci 2 je následně stanoveno, že žádná smluvní strana neuloží přímo či nepřímo vyšší vnitřní daně ani jiné dávky, jimž podléhá obdobné domácí zboží. K odstavci 2 se váže odstavec 3, který stanoví výjimku z použití odstavce 2.

Článek III odst. 3 GATT 1994

„Pokud se týče kterékoli existující vnitřní daně, která je v rozporu s ustanoveními odstavce 2, která však je výslovně povolena v obchodní dohodě, platné dne 10. dubna 1947, v níž dovozní clo na zdaněný výrobek je vázáno proti zvýšení, smluvní strana, jež daň ukládá, nemusí na tuto daň použít ustanovení odstavce 2 do té doby, dokud nebude vyvázána ze závazků plynoucích z takové dohody tak, aby jí bylo umožněno zvýšit dovozní clo v rozsahu potřebném k vyrovnání odstraněné ochranné části této daně.“²⁶

²⁴KALIŠ, Roman. *Zacházení s mezinárodními investicemi*. [online]. 2012 [cit. 2013-04-03]. Disertační práce. Masarykova univerzita, Právnická fakulta. Dostupné na WWW: <http://is.muni.cz/th/53741/pravf_d_a2/>

²⁵Všeobecná dohoda o clech a obchodu 1994. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2013-03-18].

²⁶Všeobecná dohoda o clech a obchodu 1994. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2013-03-18].

V odstavci 4 článku III je stanoveno, že bude zacházeno s výrobky pocházejícími z území kterékoli smluvní strany stejným způsobem jako s domácími výrobky. Konkrétně je stejné zacházení stanoveno při prodeji, nabízení na prodej, nákup, dopravu, distribuci nebo používání na vnitřním trhu. Odstavec 5 článku III se týká míchání, zpracování a používání výrobků. Výslovně zakazuje stanovování jakýchkoli poměrů či množstevních předpisů, které by nařizovaly, že určitý poměr výrobku musí být dodáván z domácích zdrojů. Výjimky k tomuto odstavci jsou uvedeny v následujícím odstavci. Výjimky se tedy vztahují na vnitřní množstevní předpis platný na území kterékoli smluvní strany ze dne 1. července 1939, 10. dubna 1947 nebo 24. března 1948 podle volby dotyčné smluvní strany. K problematice míchání, zpracování a používání výrobků v určitých množstvích se ještě vyjadřuje odstavec 7 článku III. Tedy zakazuje stanovení takového vnitřního množstevního předpisu, který by toto požadované množství přiděloval mezi různé zahraniční dodavatele.

Odstavec 8 článku III uvádí výjimku z použití doložky národního zacházení. Doložka národního zacházení nebude použita na opatřování těch výrobků veřejnoprávními subjekty, jež jsou nakupovány pro vládní účely a nikoliv k dalšímu prodeji nebo použití na výrobu zboží k prodeji. Nicméně tento článek nezabraňuje tomu, aby byly vypláceny subvence výhradně domácím výrobcům a subvence poskytované ve formě vládních nákupů domácích výrobků.

Odstavec 10 článku III stanovuje, že smluvní strany mohou mít zavedeny vnitřní množstevní předpisy týkající se osvětlených kinematografických filmů, pokud tyto předpisy vyhovují požadavkům článku IV.

Další výjimky z použití doložky národního zacházení jsou uvedeny v článku XVI, který se podrobněji zabývá problematikou veřejných podpor. Je zde uveden požadavek na omezení subvencí na vývoz základních výrobků. Článek XIX připouští výjimky v rámci nouzových opatření při dovozu některých výrobků, v článku XX jsou uvedeny všeobecné výjimky a článek XXI připouští bezpečnostní výjimky. Tyto výjimky jsou obdobné jako výjimky uvedené u doložky nejvyšších výhod.

3.2 GATS

Použití doložky národního zacházení v GATS se liší od použití v GATT a TRIPS. Zatímco v GATT i TRIPS je doložka národního zacházení použita na všechny oblasti, které dané dohody spravují. Oblasti, které jsou vyňaty z použití doložky národního zacházení, jsou uvedeny ve výjimkách. V rámci GATS je národní režim použit pouze v oblastech, ve kterých smluvní stát učinil závazek tak činit. Tyto závazky jsou nazývány závazky o přístupu na trh. Článek XVI GATS, který upravuje přístup na trh, výslovně stanovuje, že každý člen poskytne službám a dodavatelům služeb kteréhokoli jiného člena zacházení ne méně výhodné než zacházení, umožněné podle závazků, omezení a podmínek dohodnutých a uvedených v jeho listině. Tyto listiny specifických závazků jsou přílohou Dohody o obchodu službami a jsou učiněny na základě bilaterálních či multilaterálních jednání mezi členy o jednotlivých sektorech.

Použití doložky národního zacházení je uvedeno v článku XVII odst. 1 GATS:

„V sektorech zapsaných v jeho listině a při dodržení jakýchkoliv podmínek a omezení v ní stanovených, poskytne každý Člen službám a dodavatelům služeb kteréhokoli jiného Člena, ve vztahu ke všem opatřením, dotýkajícím se dodávky služeb, zacházení ne méně příznivé, než které poskytuje svým vlastním obdobným službám a dodavatelům služeb.“²⁷

Odstavec 2 následně stanovuje, že národní zacházení může být jinému členskému státu uděleno buď formálně totožným, nebo formálně odlišným zacházením, než které poskytuje svým vlastním obdobným službám nebo dodavatelům služeb. Odstavec 3 řeší podmínky, za kterých bude výše zmíněné formálně totožné, nebo formálně odlišné zacházení považováno za méně výhodné. A to bude tehdy, pokud pozměnění podmínky soutěže ve prospěch domácích služeb nebo dodavatelů služeb ve srovnání s obdobnými službami nebo dodavateli služeb kteréhokoli jiného člena.

²⁷Všeobecná dohoda o obchodu službami. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2013-03-18].

3.3 TRIPS

Poskytnutí národního režimu není žádným novým prvkem v TRIPS a článek 3 odstavec 1 zrovnoprávňuje poskytnutí ochrany duševního vlastnictví.

Článek 3 odst. 1 TRIPS

„Každý Člen poskytne občanům ostatních Členů zacházení neméně příznivé, než jaké poskytuje svým vlastním občanům, týkající se ochrany duševního vlastnictví s výjimkami již poskytnutými v Pařížské úmluvě (1967), Bernské úmluvě (1971), Římské úmluvě a Smlouvě o duševním vlastnictví v oboru integrovaných obvodů. Pokud jde o výkonné umělce, výrobce zvukových záznamů a rozhlasové organizace, vztahuje se tato povinnost pouze k právům, poskytnutým podle této Dohody. Kterýkoli Člen, který využije možností, poskytnutých v článku 6 Bernské úmluvy (1971) nebo v odstavci 1 b) článku 16 Římské úmluvy, učiní oznámení podle těchto ustanovení Radě pro TRIPS.“²⁸

Pod pojem ochrana duševního vlastnictví v této souvislosti zákonodárce zahrnuje skutečnosti vztahující se k dostupnosti, nabývání, rozsahu, udržování a dodržování práv k duševnímu vlastnictví.

Samotný odstavec 1 zahrnuje možné výjimky z národního zacházení a jsou jimi výjimky poskytnuté dřívějšími dohodami. Odstavec 2 následně omezuje použití těchto výjimek pouze v případě, kdy jsou tyto výjimky nezbytné pro zajištění shody s právními předpisy, které nejsou neslučitelné s ustanoveními této Dohody a kdy takové postupy nejsou uplatňovány způsobem, zakládajícím skryté omezení obchodu.

²⁸Dohoda o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2013-03-18].

Závěr

Cílem práce byla analýza doložky nejvyšších výhod a doložky národního zacházení a jejich způsob použití u tří základních dohod, a to GATT, GATS a TRIPS.

Na základě práce s literaturou byly doložky dostatečně analyzovány, byl nastíněn jejich přínos i možné nevýhody. K tomu se pojí stanovená pracovní hypotéza, která zní následovně: *Doložka nejvyšších výhod a doložka národního zacházení napomáhá k odstraňování diskriminačních omezení v mezinárodním obchodě.* Tato hypotéza se potvrdila, doložka nejvyšších výhod a doložka národního zacházení nepochybně pomáhá odstraňovat diskriminační překážky, ovšem není tomu bezpodmínečně. Nevýhodou použití doložky nejvyšších výhod je vznik tzv. černého pasažéra, který vzniká ze základních principů GATT-nediskriminace a reciprocita. V současnosti je tento problém řešen a efektivně dochází k omezování tohoto negativního jevu.

Dalším problémem spojeným s použitím výše uvedených doložek je samotná identifikace použití doložky. Jak v doložce nejvyšších výhod, tak i v doložce národního zacházení je zakotveno, že se daná doložka použije na stejné nebo obdobné zboží, služby či prvek duševního vlastnictví. Problematickým je právě tvrzení stejné nebo obdobné, což dokazuje i množství soudních sporů týkající se této problematiky. V současnosti Světová obchodní organizace není schopna nabídnout řešení tohoto problému.

Výše uvedené problémy pojící se s použitím doložky nejvyšších výhod a doložky národního zacházení nepovažuji za problém takového rozsahu, na základě kterého by bylo možno danou hypotézu zamítnout. Lze říci, že pozitivní efekty, jež použití daných doložek způsobují, výrazně převažují negativní jevy spojené s užitím doložek. Úspěch spojený s použitím doložek lze doložit neustálým nárůstem mezinárodního obchodu.

V průběhu vypracování práce bylo zjištěno, že v jednotlivých dohodách (GATT, GATS a TRIPS) je použití doložky nejvyšších výhod a doložky národního zacházení vždy uvedeno trochu odlišně. Použití doložky nejvyšších výhod je nejpodrobněji popsáno ve Všeobecné dohodě o clech a obchodu. To je zapříčiněno také tím, že prvním sektorem, ve kterém vznikla potřeba odstranit překážky obchodu, byl právě sektor týkající se obchodu

se zbožím. Co se týče doložky národního zacházení, tak je možné zde najít odlišné zakončení tohoto režimu v jednotlivých dohodách. Zatímco v dohodách GATT a TRIPS se doložka národního zacházení vztahuje na všechny oblasti, které daná dohoda upravuje a oblasti, na které nebude použita doložka národního zacházení, jsou uvedeny ve výjimkách. Ve Všeobecné dohodě o obchodu službami je tomu právě naopak. Zde je použití národního režimu navázáno na závazek státu, který tak učinil a uvedl oblasti, ve kterých chce poskytovat doložku národního zacházení.

Resumé

The aim of this paper is to analyse non-discrimination principle in the three main agreements (General Agreement on Tariffs and Trade – GATT, General Agreement on Trade in Services – GATS, Agreement on Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights – TRIPS). The non-discrimination principle is stated in World Trade Organization (WTO) and it includes Most Favoured Nation Principle and Principle of National Treatment.

On the basis of this aim the following hypothesis is stated: *Most Favoured Nation Principle and Principle of National Treatment help to remove discriminatory measures in international trade.* The goal of this hypothesis is to explore if those two non-discrimination principles remove discriminatory measures unconditionally in every case or if there are any problems connected to their application. And if it so, is it that such a big problem that could refuse the hypothesis?

The paper discusses the development of Most Favoured Nation Principle and Principle of National Treatment as well as advantages and disadvantages of those two non-discrimination principles. There is also mentioned the application of those two non-discrimination principles in each agreement. The special attention is also given to the exceptions from the application the non-discrimination principles.

Despite some problems such as free rider phenomenon and the definition of the application rule of non-discrimination principles, which says that the non-discrimination principle will be used on the same or alike products, services or item of intellectual property, it can be said that liberalisation of international trade through these principles is successful. This statement can be demonstrated on constantly increasing volume of international trade. Upon this statement the hypothesis can not be refused.

Literatura

- [1] BENEŠ, Otto. *Všeobecná dohoda o clech a obchodu (GATT)*. Praha: Československá obchodní komora, 197-?. 120 s.
- [2] JACKSON, John H. *The Jurisprudence of GATT and the WTO: Insights on Treaty Law and Economic Relations*. New York: Cambridge University Press, 2000. 512 s. ISBN 0-521-62056-2.
- [3] JUNG, Zdeněk, PRŮŠA, Miroslav. *GATT: výsledky Uruguayského kola a jejich význam pro Českou republiku*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 1994. 68 s.
- [4] KALÍNSKÁ, Emilie a kol. *Mezinárodní obchod v 21. století*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing, a.s., 2010. 228 s. ISBN 978-80-247-3396-8.
- [5] PŘENOSILOVÁ, Zdeňka, DVOŘÁK, Pavel. *Dumping: komentovaný zákon na ochranu před dovozem dumpingových výrobků: všeobecná dohoda o clech a obchodu*. 1. vyd. Ostrava: Sagit, 1997. 91 s. ISBN 80-7208-036-9.
- [6] ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Právo mezinárodního obchodu*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer, ČR, a.s., 2010. 552 s. ISBN 978-80-7357-562-5.
- [7] ROZEHNALOVÁ, Naděžda a kol. *Právo světové organizace a další kapitoly z mezinárodního ekonomického práva*. 1. vydání. Brno: Tribun EU, s.r.o., 2010. 222 s. ISBN 978-80-210-5154-6.
- [8] ŠRONĚK, Ivan. *Světová obchodní organizace*. 2. vydání. Praha: Vysoká škola ekonomická, 1999. 69 s. ISBN 80-7079-838-6.
- [9] TELEČ, Ivo; TŮMA, Pavel. *Autorský zákon: Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2007. 971 s. ISBN 978-80-7179-608-4.
- [10] Všeobecná dohoda o clech a obchodu 1994. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2013-03-18].

- [11] Všeobecná dohoda o obchodu službami. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2013-03-18].
- [12] Dohoda o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2013-03-18].
- [13] 133/1980 Sb. Vyhláška ministra zahraničních věcí o Bernské úmluvě o ochraně literárních a uměleckých děl ze dne 9. září 1886. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2013-03-24].
- [14] BusinessInfo.cz: Oficiální portál pro podnikání a export. *Služby ve WTO*. [online]. [cit. 2013-03-19]. Dostupné na WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/vseobecna-dohoda-o-obchodu-a-sluzbach-7191.html>>
- [15] Europa: Přehledy právních předpisů EU. *Aspekty týkající se obchodu se službami*. [online]. [cit. 2013-03-19]. Dostupné na WWW: <http://europa.eu/legislation_summaries/external_trade/r11012_cs.htm>
- [16] KALIŠ, Roman. *Zacházení s mezinárodními investicemi*. [online]. 2012 [cit. 2013-04-03]. Disertační práce. Masarykova univerzita, Právnická fakulta. Dostupné na WWW: <http://is.muni.cz/th/53741/pravf_d_a2/>
- [17] Understanding the WTO: Basics. *Principles of the trading system*. [online]. [cit. 2013-02-07]. Dostupné na WWW: <http://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/tif_e/fact2_e.htm>
- [18] Understanding the WTO: The Agreements. *Intellectual property: protection and enforcement*. [online]. [cit. 2013-03-24]. Dostupné na WWW: <http://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/tif_e/agrm7_e.htm>
- [19] Yanai, Akiko. *The functioning of the MFN clause in the Global Trading System*. IDE APEC Study Center, Working Paper No. 3, 2002. [online]. [cit. 2013-02-07]. Dostupné na WWW: <http://www.ide.go.jp/English/Publish/Download/Apec/pdf/2001_15.pdf>